

NA VLTAVĚ

Stálá krůpěj i žulu vydlabe a stálý proud i tvrdou skálou prorazí. Veliká řeka Vltava sto tisíc let hlodala v horninách svého koryta a odnášela kal na sever.

I obnažila se terasa Letné.

Mocná řeka narazila na tvrdé skály křemencové, i uhnula oklikou maninskou, ale od Podbabý tekla opět dále na sever. Tehdy první pralidé oživilí krajiny západní a jižní Evropy a snad i sem se zatoulala tlupa divokých lovců.

Nových padesát tisíc let.

Vltava se zarávala do ložiska Letné a odplavovala štěrk i písek. Řečiště se prohlubovalo, hladina klesala – zprvu pomaleji, ale čím více se tekoucí vody spojovaly v jedno mohutné řečiště, tím rychleji, až nakonec bylo patrné snížení vodního koryta o jeden decimetr za sto let. Dnes teče Vltava už víc než sto metrů pod svou prvotní hladinou...

Když tu pravěcí lovci pronásledovali stádo sobů a činili nástrahy ohromným mamutům, tekla Vltava ještě dvacet metrů nad nynějším řečištěm. A když se v utěšené pražské kotlině, plné ostrovů, říčních ramen a bujného porostu, usazovali první stálí obyvatelé v nuzných vesničkách, leskla se vltavská hladina osm metrů nad nynějším proudem.

A Vltava hlodala ve svém korytě nepřetržitě a decimetr za decimetrem se v běhu staletí zarávala do tvrdého lože. Lidé doby kamenné pásali tu svá dobytčí stáda a na skrovných políčkách pěstovali chudé obilí a len.

Staletí a tisíciletí zapadla do hlubiny věků. Vymílací činnost vltavského proudu prohloubila dno řečiště o další metry. Hladina velké řeky nebyla již ani pět metrů nad nynějším povrchem – ani čtyři metry – ani tři metry...

Kmeny usedlé na březích krásné řeky navštěvovali v té době obchodníci, kteří sem přinášeli z jižních zemí skvělý zlatožlutý bronz. Ženy snily o bronzových náramcích a jehlicích. Muži obětovali vše, aby dosáhli touženého bronzového nože, oštěpu, dýky, nebo dokonce

pádného meče, neboť se jim nevyrovnala stará kamenná zbraň, ať byla sebedovedněji připravena.

Lidská kultura o krok postoupila. Skončila se doba kamenná a v našich zemích zvítězila doba bronzová.

Vltava šuměla svou odvěkou píseň lidem doby bronzové a bez odpočinku hloubila své lože milimetr za milimetrem.

Ještě více než půl třetího metru tvrdé horniny musila vymlít, aby na svých březích spatřila lid ve století páry, elektriny, rádia, letadel...

Co asi uvidí, až její vody poplynou další metr pod nynější úroveň?

Najde tu lidstvo šťastné, žijící v míru a bratrské lásce?

MEDVĚDI

Několik drobných vesniček vroubí úpatí lesnatých hřbetů. Les a voda dávají obyvatelům pražské kotliny dostatečné, třebaže skrovné živobytí. Polní záhonky lnu, pšenice, ječmene a prosa svědčí o primitivním zemědělství. Na pastvinách se tu a tam pase hubený dobytek. Volání pastevců hledajících zaběhlou kravku se rozléhá po lese.

Potok Brusnice je neveliká stružka, má však čistou vodu, chutné pstruhy a raky. Při jejím ústí do Vltavy sedí několik chatrčí, náležejících rodu Medvědů, jehož mazanici obložené chaty se táhnou po velikém území od Jeleního příkopu přes Dejvice až do nynějšího Bubenče. Tam sídlí i náčelník rodu, Silný medvěd, a zde u Brusnice ho zastupuje Křivá huba, kněz, kouzelník a šaman rodu Medvědů. Jejich chaty jsou největší, postavené ze silných klád.

Marné tu bylo hledat Číhavého medvěda v chatě nebo u poradního dubu. Ani na políčku nepracoval, ani u dobytka nebyl.

Byl pořád v lese. Prodléval celé dny a často i noci na svých ptačích čihadlech. Náčelník svolával rod k poradě. Nesešli se všichni muži – Číhavý medvěd skoro vždycky scházel. Nadarmo ohřívala jeho druhá žena, hezká Červenka, horkými oblázky řídkou kaši a zbytečně připravovala veverky v medu zadělávané – Číhavý medvěd k večeři nepřicházel. Ze všech chatrčí vystupovaly kotouče sivého dýmu a šířila se vůně opékaného masa, jen Číhařova chata byla bez zvěře a opálený rožen se válel v koutě. Přitom je po celém rodě dobře známo, že Číhař je výborný lovec, jenž přinese z lesa kořisti, kolik se mu zamane.

Červenka zaslechla od sousedních chat leckteré štiplavé slovíčko. I ten protivný Bručoun, jda okolo, poznamenal, že u Číhařů jsou dnes brzo po večeři. Červenka zablýskala očima, vyběhla na vršiček nad Brusnicí a volala údolím Číhařovo znamení.

Nikdo se neozval.

Číhavý medvěd je asi zase někde tak zabrán čizbou, že ani neví, jak čas ubíhá a že před poradním dubem už posedávají muži na kamenná sedátka k obvyklému večernímu pohovoru.

Netrpělivá Červenka pohodila hlavou a vracela se k chatrči.

„Kde jsi, Skrčku?“ křičela, volajíc synka nebožky prvé ženy Číhového medvěda.

Ten kluk je už jako táta, povídala si Červenka pro sebe. Pořád by byl v lese a doma je ho vidět jen u jídla!

„Skrčku! Kluku rozlitaná, kde jsi zase?“

Mezi křovinami vystoupil hoch nevzhledné, pokřivené postavy. Nebyl sice právě hrbatý, ale slabým, krátkým tělem s dlouhýma rukama a malou hlavou, sedící mu na trupu, jakoby zabořenou mezi špičatá ramena, velmi neprospěšně se lišil od ostatní mládeže v rodě. Však mu jinak nikdo neřekl nežli „skrček“, a není divu, že od každého slýchal jen slova posměšná a nevlídná, když ani nová máma, Červenka, pro něj neměla laskavého slova. Vyčetla mu už mnohokrát, že se stydí za takového mrzáka, jako je on, a hrozila, že ho vyžene do lesa k vlkům, jestliže se jí narodí vlastní syn.

Skrček se pomalu blížil k maceše. Usmíval se? Poškleboval se? Těžko říci, neboť Skrček vždycky ukazoval zuby. Někdy to vypadalo jako úsměv plný hořkosti, ale v tuto chvíli vyjadřoval jeho obličej spíše dětinskou radost. V jeho očích zářilo vítězné uspokojení.

Hnal před sebou sysla, přivázaného na šňůrce za zadní nohu. Proutkem jej udržoval ve směru cesty.

„Což myslíš, kluku, že budeme mít dost jednoho sysla k večeři?“ křičela Červenka na hocha.

Skrček zůstal klidný, a nespouštěje šňůrku z ruky, vyndal z lýkové torby schouleného ježka. Položil ho opatrně na zem a přejel si rukama po stehnech, jako by zahlazoval na dlaních bolest od pichlavých ostnů.

„To ti byla, Červenko, s nimi zábava!“ začal vykládat.

„Nechci slyšet o tvé zábavě,“ utrhla se Červenka. „Zas taháš nové smradlochy domů! Já vám to už všechno vyházím... A teď se obrať a utíkej na číhadlo pro tátu...“

Skrček dal schouleného ježka i zmítajícího se sysla do torby a obrátil se do lesa hledat tátu.

Přebrodil nehlubokou Brusnici a pospíchal po nepatrné pěšince do vrchu. Pod skálou, nedaleko za habrovým houštím, potkal tátu.

Číhavý medvěd nesl proutěnou klec, zastřenou kusem hrubé látky.

„Táto, chytils?“ optal se ho.

Číhavý medvěd se beze slova zašklebil.

Skrček již uhodl, že dnes byl dobrý lov a že otec chytil asi něco obzvlášť vzácného. Chtěl odhrnout cíp příkrovu na kleci, ale otec přendal klíčku do druhé ruky. Táta se chce jistě pochlubit až doma! pomyslil si Skrček a cupal drobnými kroky vedle otce.

Skrček byl hrdý na svého tátu, vyhlášeného číhaře. Nikdo v rodě nedovede lovit ptáky do ok, tenat a sítí, šipkami nebo prakem tak jako Číhavý medvěd. Jeho lep na ptáky, který připravuje tajnými kouzly ze jmelí, je nejlepší. Sám náčelník si pro něj chodí k Číhavému medvědovi. Skrček také dovede udělat lep z pryskyřice vytékající z borovice, ale kdepak ten proti tátovu lepu ze jmelí! Skrčkovi lep brzo vysychá a neudrží pak ani broučka, kdežto tátův je dlouho vláčný a nepustí ani ťuhýka, ani špačka.

Táta umí ještě mnoho jiných podivuhodných věcí, je lovcem nad lovce. Když v zimě Medvědi obcházelí nastražené pasti a nacházeli je prázdné, Číhař si vždycky odnášel kořist. V rodě se říkalo, že Číhavý medvěd má mocné kouzlo, jímž láká zvěř do svých pastí. Ale Číhař se tomu jen smál. Skrčkovi pak prozradil, že do jeho pastí leze zvěř jako slepá.

„Vyvařím odpadky a zkažené ryby, přidám zaječího sádla, trochu – ne moc! – bobroviny* a obsah močového měchýře vlčice.

Pomažu tím past a chytnu i lišku!“

Skrček sám pak už uhodl, že zápach vodičky dokonale zakryje zbytky lidského pachu, který uvázne na pasti i na všem, čeho se lovec dotkne. Och, jak je taťka moudrý! Není už nikde takového lovce.

Skrček nerušil ticho. Jemně našlapoval a nezlomil ani větvičku. Nebylo slyšet, že tu krácejí dvě osoby. Kázal tak lovecký zvyk a Číhař na to byl zvyklý.

Skrček se mohl toulat myšlenkami.

Až bude veliký, odejde někam daleko a bude žít v lese, se zvěří, s ptáky... Nikdo mu je nebude vyhazovat.

Vzpomněl si na macechu a uvažoval, zdali opravdu splní svou hrozbu a vyhází mu z chýše jeho zvěřinec. To by ho už pak ani život na světě netěšil. Jak přivykl svým zvířátkům! Za sojku by už dostal pěknou kuní kožku, ale nedal ji. Jeho sojka je tak ochočena, že ji může nechat v otevřené kleci a ona si pěkně hopsá po chýši a sbírá po zemi žaludy, které jí předhazuje. Někdy se jí Skrček směje, že pukne, jak si nacpe volátko, až jí poslední žalud čouhá v zobáku, že jej nemůže ani zavřít. Je to hltavec nenasytná. Ale sojka pěkně odupe do koutka – má tam ve skulině stěny svou tajnou zásobárnu (jenže Skrček o ní dobře ví!) a vyvrhne do ní všechny žaludy. Zobákem je zatlačí a už zas přiběhne ke Skrčkovi prosit... Když jí hned něco nedá, hledá po

* Bobrovina – mazlavý, medu nebo vosku podobný pryskyřičný obsah bobřích žláz

chýši sama a všechny skuliny svým zobákem vysmýčí. Větvičky roztroušené kolem ohniště obrací a roztahuje, do kožešin se zavrtává, ale to už ji Červenka něčím plácne. Sojka se mžikem schová a za chvíli zamňouká jako kočka. Skrček odpoví zapískáním. Sojka zavrže jako špaček, vyleze z úkrytu, rozčepýří chocholku, roztáhne ocas. Skrček jí hodí žalud a sojka si jej kutálí po zemi a hraje si s ním jako malé dítě. Avšak dává bystře pozor. Sotva Červenka zvedne smrkovou větvičku, aby ji uhodila, „šrršrr!“; sojka včas vzlétne a usadí se na klece visící po stěnách; tam je v bezpečí.

Jeho sojka dobře ví, kdo jí ubližuje a kdo ji má rád. Skrčka se nebojí, a když Skrček při večeři vezme misku do ruky, už si k němu letí pro jídlo. A když mu jednou táta přinesl mladou káni a Skrček ji krmil, sojka si káni tak oblíbila, že mu pomáhala při krmení. Naučila se mladou káni sama krmít, sotvaže zakřičela, jako by to bylo její mládě. Skrček se tenkrát nad tím radostí div nezjančil; pořád by jen ty své ptáky krmil. Když byl tatka doma, byl Skrček se svými zvířátky v bezpečí, ale to právě bylo zlé, že Čihař byl věčně v lese!

A káni už nemá! Červenka řekla, že uletěla, ale Skrček jí nevěřil a po mnoho dní tehdy obcházel osadu po kraji lesa a volal svou ztracenou káni, ale už ji nespatriil...

Také o vlčka přišel... A to už podruhé! Prvého vlčka chytil s otcem do pasti. Když si jej přivedl domů, vlček kousal do všeho kolem

sebe a tropil strašný povyk. V noci překousal provaz a utekl. Druhý mladý vlk, kterého sám chytil, když otec zabil starou vlčici, byl mírnější a dal by se krásně ochočit. Skrček si s ním dával velikou práci a hojně ho krmil. Ale tím ho zahubil – vlček žral tak hltavě, že se přežral a zdechl...

Od té doby už vlka nechce. Až bude větší a nastrádá si kožešiny, koupí si na Šarce pejska – ano, takového pejska jako má šaman Křivá huba. Pejsek s ním bude všude běhat, bude s ním jíst i spát... A kluci ho nebudou tak zlobit, když se budou bát jeho psa.

Skrček byl v duchu u svých milých zvířátek.

Nedaleko od obou poutníků se ozvalo ptačí zasípání.

Čihař se okamžitě zastavil.

„To byl sedmihlásek,“ řekl potichu Skrček, ale už sedl hbitě na bobek, aby ušel otcovu pohlavku.

„Ne, ne, sedmihlásek – chtěl jsem říci pěnice,“ opravoval se hned.

Čihař si odplívl.

Skrček viděl, že zas pochybil.

„Za nohu tě, kluku, na buk pověším!“ zlobil se naoko otec. „Nic si nepamatuješ a ničemu se neučíš! Je to pro ostudu, takový klacek, a nepozná ťuhýka!“

„No – ťuhýk!“ bránil se chlapec. „Ten omýlí každého...“

„Hlupáka leda, jako jsi ty!“ rozhořčeně káral Čihař hocha, ale v jeho hlase bylo znát, že se nezlobí doopravdy. Vždyť s ťuhýkem se opravdu splete i leckterý starý ptáčník.

„Co z tebe, Skrčku, jenom bude?“ spíš jen pro sebe hovořil Čihař a pak se obrátil k hochovi.

„K práci nejsi, na lovu nestačíš, sílu nemáš, a teď si spleteš ťuhýka se sedmihláskem! Musíš se lépe učit, jinak v životě neobstojíš. Ha, ukaž, jak skuhrá sova!“

Skrček tahavě zahoukal.

Čihař byl dost spokojen, avšak přece podotkl: „Musíš pustit hlas trochu nosem!“ a zkoušel Skrčka dále:

„Jak dělá ježek?“

To znal Skrček dobře.

Zachrápal a pak zasténal a naříkal skoro jako malé děcko.

„Jak křičí zajíc, když se chytí do oka?“

Skrček naříkavě kvíkl jako opravdový zajíc.

„A jak dělá jezevec?“

Skrček zachrochtal jako vepř a pak zabručel tak dovedně, že by každý lovec přísahal, že slyší rozzlobeného jezevce.

Pak ještě musil Skrček ukázat, jak hvízdá luňák, jak brhlík, jak ledňáček, jak volá koroptev a jak kachna.

Čihař zamžoural očima a Skrček věděl, že při zkoušce dobře obstál. Ale ještě nebyl konec.

Teď Čihař hvízdavě zasykal, jako by zahrál na flétnu, a Skrček musil hádat, který pták to byl.

„To je žluva,“ pravil s jistotou.

Čihař dal nový úkol: „Ček, ček, ček!“ zaznělo pronikavě.

„Tohle volá pěnice, když zpozoruje nebezpečí,“ ihned uhodl Skrček.

Takhle by se bývali Čihař i jeho synek vydrželi hodnou chvíli bavit, neboť byli v svém živlu. Pro ptáky by zapomněli na všecko...

Po chvíli pronesl Skrček: „Červenka – hm! – že zas nejdeš.“

Číhavý medvěd zaklepal rty. Neřekl nic, ale v jeho přimhouřených očích zasvítlo.

Doma – ach ano, doma...!

Vždy a všude je soulad duší základem rodinného života. Ale v Čihařově chatrči takový soulad nebyl. Měl, pravda, mladou, usměvavou

ženu – jejímž zvláštním znamením byl důlek ve tváři. Musil kdysi plný rok sloužit jejím rodičům, dávat jim nejlepší část kořisti, vykonávat za ně práce, porážet stromy, vydlabat loďku a co jiného ještě, nežli si směl přivést Červenku do své chýše.

Tři léta tomu – jak to uběhlo!... Jako dnes vidí Čihař, jak mladá manželka tehdy zářila štěstím. A nepřišla k Čihařovi s holýma rukama. Dostala úplnou výbavu, kterou v den sňatku její otec přenesl do Čihařovy chýše. Byly to tři kameny k postavení ohniště, několik hliněných nádob, jež nevěsta sama vyhnětla a ozdobila, bronzový nůž, dvě dřevěné lžice a velký, pěkně ploše uhlažený třecí kámen z žulového balvanku k roztírání zrní.

Ano, v Čihařově chýši bylo veselo. Čihavý medvěd byl spokojen a už nevzpomínal na svou nebožku ženu.

Avšak Červenka byla přívětivá také k cizím kupcům a lichotila se k nim, což není hezké. A říkalo se o ní, že lže, což je ještě horší. Politováníhodný je muž, jehož žena přivede hanbu na jeho rodinu tím, že nemluví pravdu. A tak se hezká Červenka časem stala černou skvrnou hanby pro Čihavého medvěda, slovutného lovce a ptáčníka.

Kdysi vyprávěla, že jim někdo vypil hrnec mléka, a naznačovala, že to asi udělala sousedova žena. To ve vedlejší chatě způsobilo nejdříve veliké bití, že to bylo slyšet až na druhý břeh Veliké řeky. Teprve po trestu Hubatý medvěd vyšetřoval, zda jeho žena Července mléko opravdu vypila. A ejhle! Ukázalo se, že Volavka je úplně nevinna, protože až doposud pracovala s jinými ženami na polních záhonech. Co řekla Červenka, byl smyšlený klep.

Volavce arcí už nikdo výprask ze zad nesundal, ale dobrá pověst Červenčina byla tehdy poškozena. A to Čihavého medvěda velmi trápilo. Už také při občasných shromážděních nemluvil tak směle jako dříve. Pošoupl své sedátko u poradního ohně z přední řady víc do ústraní, a mluvě k rodu, klopíval oči k zemi.

Čihavý medvěd se pokusil urovnat všechno tím, že si na celou zimu vyměnil Červenku za ženu Kýchavého bobra z blízkého spřáteleného rodu. Ale ani to nepomohlo. Když se pak zjara obě ženy zase vrátily k svým původním mužům, vyprávěla Červenka o Kýchavém bobrovi hanebné věci. Zas byly z toho mrzutosti a Bobři si stěžovali u náčelníka Silného medvěda na Červenku, že špiní jejich pověst. Červenka tenkrát dostala bití, že div nezchromla, ale Čihavý medvěd byl na tom teď hůře než předtím. Už nic Července nevěřil a raději chodíval na celé dny do lesů, aby neslyšel zase nějaké nové klepy a nemusil lhavou ženu kárat...

U poradního dubu zaplál táborový oheň.

Všichni muži seděli na kamenných sedátkách a mocný kouzelník Křivá huba promlouval ke shromážděným Medvědům. Číhavý medvěd potichu vklouzl do své chýše.

Skrček ještě přivázel ježka i sysla ke stromu vedle chaty, přihodil na oheň a počítal svá zvířata...

Ještě pozdě večer zpívali Medvědi u táborového ohně a opodál ve tmě seděli na ležícím kmeni šaman Křivá huba a Číhavý medvěd. Krátkými větami spolu přitlumeně hovořili. Ujednali si, že si vymění ženy.

Křivá huba nebyl spokojen se svou Kudrnkou, že byla vzteklá a ráda lhala. Šamana velmi mrzelo, že má takovou ženu. Nedával na sobě nic znát, nicméně už dlouho uvažoval, jak by se Kudrnky zbavil, třebaže byla čilá v práci a obratná zejména v přípravě a šití tkaných látek. Nebylo druhé ženy v rodě, která by tak dovedně uměla trhat a mezi zuby protahovat dlouhé nitě ze hřbetních jeleních šlach.

Nejvíce šamana popudilo, když se ukázalo prázdným tlachem Kudrnčino tvrzení, že brzo bude mít syna. Šaman se obával, že ztrácí v rodě vážnost. Ale nyní mu sám Veliký duch posílá do cesty Číhavého medvěda s jeho stesky na Červenku. Chytrý šaman se ihned chopil příležitosti a nabídl Čihařovi svou ženu výměnou.

„Jen pět liščích kůží mi přidáš,“ řekl šaman, „a Kudrnka bude tvá. Zatlucháš jí kolíky u své chýše a ona ti bude tkát krásné látky, však jsi viděl moji pruhovanou halenu.“

„Dobrá, šamane, přijímám,“ odpověděl Číhavý medvěd, získán slovy šamanovými. „Ale bez přídavku. Příliš by byla žena Číhavého medvěda ponížena, kdyby sama nestačila na rovnocennou výměnu. Věz, šamane, že se o Července praví, že z našich žen se jí žádná nevyrovná křepkostí ani ruměnou tváří... Nepřidám nic.“

„Nu budiž, milý Čihaři! Zde má ruka. Kudrnka je tvoje a Červenka od této chvíle moje.“

Oba muži si podali ruce a rozešli se.

Číhavý medvěd obešel poradní hromadu a vstoupil do šamanovy chatrče.

Šaman Křivá huba ještě u táborového ohně zaklínal dravou zvěř a zlé duchy, aby neškodili rodovému dobytku. Medvědi se dnes dlouho nerozcházeli a dali se do tance, při němž chodili drobnými krůčky dopředu, zadupali a potom zase couvali. Šaman opustil shromáždění a vešel do chaty Číhavého medvěda.

Ráno pak měla osada na Brusnici veselou podívanou: Číhavý medvěd tahal Kudrnku z šamanovy chýše do své chaty a šaman Křivá huba tahal Červenku z chýše Číhavého medvěda. Obě ženy křičely, až všecku osadu zburcovaly. Ale zdá se, že tak činily nejspíš jen proto, aby na sebe obrátily pozornost. Kudrnice i Července lichotilo, že je muži tahají do svých chat, neboť když se sběhlo dostatečně diváků, přestaly obě ženy křičet a daly se skoro bez odporu zavléci do nových chat. Když tam pak dostaly ještě trochu bití, zkrotly úplně; odevzdaly se osudu a začaly klidně hospodařit novým mužům, svým pánům.

Hezká Červenka se rychle smířila s novým stavem a čile se otáčela kolem svého nynějšího muže, chválila jeho loveckého psa a uctivě přihlížela k jeho kouzlům a obřadným tancům. Téměř každého dne přinesl někdo do šamanovy chýše nějaký dárek a žádal o lék nebo amulet. Červenka se měla dobře. Ani náčelník nedostával tak velký a pěkný podíl z lovecké kořisti jako mocný šaman, který svými kouzly mohl lovcům přivodit jejich úspěchy stejně jako úplný nezdar všeho počínání.

Pánovitý šaman byl uctíván i obáván a odlesk této vážnosti padal i na jeho ženu. Červenka si libovala a každému povídala, že u Křivé huby je to něco docela jiného než u Číhavého medvěda. Netrvalo však dlouho a šaman Křivá huba se doslechl, co se v rodě šušovalo – že prý se má Červenka u něho špatně, že mívá hlad, protože prý jí z lakotnosti nedá ani ochutnat něčeho dobrého, a že chudák žena celé noci propláče.

Křivá huba hned věděl, kde je pramen těchto a mnoha jiných pomluv, a rozhněval se na ženu. A když minulo několik měsíců, zprotivila se mu Červenka svou lhavostí úplně. Skoro každý den bývaly v šamanově chatrči rozličné hádky a i v osadě povstaly rozbroje, když Křivá huba zjišťoval roznášeče klepů. Docházelo k svárům a nepokojům, a to všechno jen pro Červenku, jež svého muže ustavičně pomlouvala.

Jednou na blízkém vltavském pobřeží jacísi kupci spravovali porouchané lodi a zdrželi se tam asi půl měsíce.

Medvědi po celé dny vysedávali kolem kupeckého ležení a zvědavě přihlíželi práci obratných kupců a jejich sluhů a otroků. Večer pak u poradního ohně každý vypravoval, co viděl a co zaslechl.

Kupci si někdy vyžádali i pomoc Medvědů; tu bylo potřeba houžví, smoly nebo lýka, jindy zas porazit několik borovic nebo dubů, a Medvědi ochotně posloužili. I na šamana Křivou hubu došlo, aby ukázal své kouzelné umění.

Jeden plavec z kupecké družiny byl stížen nehodou při opravě voru. Těžké klády mu sevřely nohu a zle ji pochroumaly. Kupci mu nohu obvázali, přikládali studené obklady, ale plavec v noci všechno ze sebe strhal a bolestí křičel. Jeho žena, jednooká Koza, vyběhla ze stanu a utíkala do osady Medvědů pro šamana.

Šaman přišel a nakázal vynést nemocného plavce ven k ohni. A tu jej začal svými mocnými kouzly léčit. Nejprve zahnal křikem, tlučením klacky a dupáním Zlého ducha, který nešťastného plavce do nehody uvrhl, a pak vyňal ze svého šamanského váčku několik kouzelných věcí, vhodných právě pro tento případ.

Vzal do prstů krtčí nožku a jejími drápky potíral raněnou nohu, aby bolest zalezla do země. Pak přešel ránu ocasem velké ryby, aby bolest vstoupila do vody a odplula. Potom učinil totéž s vraním křídlem, aby bolest odlétla za lesy, a konečně chumáčkem suché trávy nohu otřel a chumel hodil do ohně, aby tak plameny zničily bolest nadobro.

Šaman provázel svá kouzla zpěvným křikem, nesrozumitelným mumláním, poskakováním a tančením. Občas kolem sebe zamával klackem, jako by někoho odháněl. Diváci tomu rozuměli tak, že se Zlý duch ještě pokouší nemocného napadnout, ale bdělý šaman je ve střehu a nepustí ho k ležícímu chudákovi.

Nešťastný plavec se v bolestech chytal za promodralou a velice opuchlou nohu, ale šaman mu vždycky foukl do obličeje a nebožák se zvrátil na lůžko. Šamanovo léčení trvalo dlouho, až nakonec nemocný z únavy upadl do nepokojného spánku.

Všichni obdivovali mocné kouzlo šamanovo.

Šaman pak každý den přicházel s novými a novými kouzly. Nemocný již nekřičel, ale jeho noha byla skoro černá.

Jednooká Koza, nehezka, ale veselá a pilná žena, snažila se úslužností a dárky mocnému šamanovi odvděčit. Křivá huba samolibě přijímal od Kozy důkazy vděčnosti a s potěšením naslouchal, jak mu lichotí.

Kupci pak odjeli na další pouť a chorého plavce zanechali ve stanu na vltavském pobřeží se ženou samotného. Šaman jej léčil a léčil, až jednou začal běhat kolem stanu a zlostně křičel. Zlobil se, že Zlý duch zvítězil.

Všichni poznali, že v tu chvíli nešťastný plavec zemřel.

Medvědi ho pohřbili nedaleko stanu pod tisovým stromem. Svázali nebožtíka pevně do kozelce, takže měl kolena přitisknuta až k hlavě, což je nejjistější ochrana před duchem zemřelého, ježto nebude moci vystoupit z hrobu a strašit.

Koza tři dny oplakávala nebožtíka, jak se sluší. Uhlím ze starého ohniště si pomazala obličej a roztrhala na sobě halenu. Tím dostatečně dokázala, že jí už na světě nezáleží. Šaman položil na hrob všechny dárky, které obdržel za marné léčení, a ještě přidal jehně a několik placek. Přitom potichu říkal: „Nestraš mě, nestraš mě, zůstaň v hrobě, nevycházej!“

Všichni se divili šamanově šlechetnosti. Nebožtíkův duch se jistě uspokojí tak bohatou obětí a nebude škodit kolemjdoucím.

Druhého dne si vzal šaman jehně zpátky a na rovu z něho nechal jenom čtyři nožičky.

Osamělé Koze pravil:

„Duch tvého muže si snadno udělá z těch nožiček celé jehně.“

Doma si pak jehně upekl na rožni.

Navečer si vzal šaman i placky, třeba už se do nich dostali mravenci. Několik drobečků roztrousil po hrobě, aby duch zemřelého byl uspokojen, neboť duchovi je teď zcela jedno, dá-li se mu drobeček nebo celá placka.

Nakonec si šaman odnesl i všechny ostatní obětní dárky a místo nich zanechal na hromadě jen jejich dřevěné nebo hliněné napodobeniny. A tak na čerstvém hrobě zůstal jen hliněný oštěp, z proutku stočený náramek a z třísky vyřezaný „bronzový“ nůž.

Duch byl však patrně spokojen, neboť nikoho nestrašil.

Šaman si přivedl ovdovělou Kozu do své chatrče a měl teď dvě ženy a dobré časy. Dvě ženy – dvě služebnice. Když jedna vařila, druhá mohla na dříví do lesa; když jedna mlela mouku, druhá robila nádobí z připravené hlíny. A obě šamana obsluhovaly.

Jednoho dne se v medvědí osadě zastavil mladý lovec z rodu Jelenů, jenž byl usazen okolo Řivnáče.

Přijel na loďce a že prý je unavený a hladový. Medvědi mu dali mléko a placku, a když se večer neměl k odchodu, nechali ho v táboře přespát. Červenka mu půjčila tři vlčí kožešiny a Jelen si upravil lože za poradním dubem.

Ráno chodil Jelen mezi chatami, všude se zapovídal a nakonec se uklonil šamanovi a řekl:

„Můj otec mě poslal, abych si našel ženu.“

Šaman odpověděl:

„Stává se, že mladý muž si chce postavit chatu pro sebe...“

Jelen se postavil po slunci a pevně se zahleděl šamanovi do očí:

„Starci říkávají, že je nespravedlivé, má-li někdo dvě ženy a někdo nemůže nalézt ani jedinou.“

Šaman chvíli mlčel a pak, dívaje se stranou, pravil klidně:

„Cožpak člověk nemá dost masa, aby nasýtil dvě ženy, a dost kožešin, aby je nádherně oblékl? Kdopak dá ženu mladému muži, který žije jen z podílů na lovu a odívá se tím, co zbude pod poradním dubem, poté co lovci odešli, když si rozdělili kořist? Dorostlí muži mohou mít své ženy a mládež nechť nejprve doroste.“

Šaman se s hrdým pošklebkem od mladého lovce odvrátil.

Odpoledne se vracel Křivá huba z Manin s košíčkem vajec divo-
kých kachen a tu, sestupuje z Letné, uslyšel z tábora ječivý křik. Zdálo se mu, že to je hlas jeho ženy Červenky. Než přišel k chatrčím, viděl na říčním břehu cizího lovce Jelena, jak táhne zmítající se Červenku do loďky. Červenka byla omotána řemenem a šhubala sebou, aby se zdálo, že se svému únosci vzpírá.

Křivá huba byl velice podrážděn. Jaká to urážka pro něj od takového holobrádka! Únos ženy strpí jen slabí muži bez vážnosti v rodě. Křivá huba by si nikdy nebyl ani pomyslel, že by se někdo mohl opovážit proti němu tak zpupného skutku. Ústa se mu zkřivila, oči zlověstně zabýskaly a hněvem se až zajíkal.

Odhodil košík a rychle vskočil do své dlouhé loďky, vypálené a vydlabané z topolového kmene. Odstrčil se dlouhou tyčí a zamířil za prchající kocábkou.

Kdekdo v osadě vyběhl na břeh a přihlížel tomuto divadlu. Mladý Jelen statečně vesloval, ale Křivá huba se mocně odstrkoval bidlem a nabýval převahy. Vzdálenost mezi loďkami se zmenšovala.

Prchající únosce spoléhal patrně na záchranu v dolních peřejích Veliké řeky; pod samými ostrovy řeka nebezpečně proudila mezi skalisky a vířila záhubnými peřejemi. Mnoho lodic tam již ztroskotalo, ale Jelen byl dobrý veslař a troufal si projet hučivými víry. Měl najisto lepší loďku než šaman. Jen malá neopatrnost pronásledovatele by zde stačila k tomu, aby dlouhá a úzká lodice, i v klidné vodě vratce se kolébající, prudce hnaná mezi skalisky, skončila tu svou cestu rozbita nebo převržená.

Mladý Jelen se proto tuze namáhal, aby svou lehkou lodicí, zhotovenou z kůry, dosáhl pěnivých prahů dříve, než ho zuřivý šaman dohoní. Křivá huba bodal vodu dlouhým bidlem přesně a s velikou silou a už se mu podařilo zajet až po bok Jelenovy lodice. Teď si byl jist vítězstvím. Hrdě se vztyčil a pohrdlivě přátelským hlasem pravil:

„Vyjel sis na lodici, že?“

„Zdá se, že tomu tak,“ odpověděl dopadený Jelen pokorně a stís-
něně.

„A vypadá to, že si něco chceš vzít s sebou,“ pokračoval šaman zdánlivě klidně.

Svázaná Červenka vytřeštěnýma očima pozorovala oba muže. Nevěděla, koho z nich by se měla přidržet. Mladý Jelen by se jí sice zamlouval, ale byl to ještě nezkušený lovec, který by jí nikdy nemohl poskytnout takový blahobyť jako mocný šaman. Myšlenky se jí v hlavě honily a její oči nestačily vnímat, co se tu teď rychlostí blesku seběhlo. Uvědomila si jen, že bude neodvratně ztracena, jestliže se jejich lodička převrhne.

Jelen pozvedl na obranu veslo a Křivá huba chystal útok bidlem. Jelen srazil bidlo a novou ranou chtěl zasáhnout šamanovu lodici. Avšak obě plavidla se již dostala kousek od sebe a Jelen plácl veslem naprázdno do vody. Zasažen bidlem, převrátil se z loďky a spadl do proudu.

